

Голас Радзімы

№ 11 (1893)
14 сакавіка 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

І. НА РОЗНЫХ шыротах краіны працуюць выпускнікі Мінскага архітэктурна-будаўнічага тэхнікума. Гэта навучальная ўстанова — адна са старэйшых у Беларусі. Больш дзвюх тысяч студэнтаў займаюцца ў яго аўдыторыях. Тэхнікум з'яўляецца пастаянным удзельнікам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР, а выкладчыкі і студэнты — уладальнікамі медалёў і дыпламаў галоўнай выстаўкі краіны. НА ЗДЫМКУ: студэнты Антон КУЧУРА, Уладзімір ГУНІЧ, Таццяна РАШЧЫНСКАЯ рыхтуюцца да абароны дыпломнага праекта. Тэма іх работы — праектаванне будынкаў для вёскі. [Працяг фотарэпартажу «Хачу быць архітэктарам» змешчаны на 4-й стар.].

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

ДАКЛАД КАМІТЭТУ

АСУДЖЭННЕ
РАСІЗМУ

Беларуская ССР з'яўляецца паслядоўным барацьбітом супраць расізму, расавай дыскрымінацыі, апартэіду на міжнароднай арэне, гаворыцца ў дакладзе БССР, прадстаўленым на прадходзячай у Нью-Йорку сесіі Камітэта ААН па ліквідацыі расавай дыскрымінацыі. На ёй абмяркоўваецца ход выканання прынятай Генеральнай Асамблеяй ААН у 1965 годзе Міжнароднай канвенцыі аб ліквідацыі ўсіх форм расавай дыскрымінацыі.

Беларускі народ, падкрэсліваецца ў дакуменце, рашуча асуджае палітыку апартэіду, праводзімую расісцкім рэжымам ПАР, палітыку тэрору і масавых рэпрэсій супраць карэнага афрыканскага насельніцтва, незаконную акупацыю Намібіі, акты агрэсіі супраць незалежных афрыканскіх дзяржаў. Ганебны рэжым апартэіду, асуджаны ААН, міжнародным супольніцтвам, даўно рухнуў бы, калі б не ўсебаковая дапамога і падтрымка, якую аказваюць яму сілы імперыялізму, у першую чаргу ЗША.

Беларуская ССР, адзначаецца ў дакладзе, аказвае палітычную, маральную і матэрыяльную дапамогу і падтрымку нацыянальна-вызваленчаму руху народаў поўдня Афрыкі, якія змагаюцца за незалежнасць і самавызначэнне, супраць расізму, апартэіду і рэшткаў каланіялізму.

НА СЕСІІ КАМІСІІ ААН

ВЫСТУПЛЕННЕ
ПРАДСТАЎНІКА БССР

У Вене працягвае работу чарговая 29-я сесія Камісіі сацыяльнага развіцця ААН. Яе ўдзельнікі абмеркавалі праблемы, звязаныя з сацыяльным забеспячэннем інвалідаў і састарэлых грамадзян.

Прадстаўнік БССР А. Люпко, які выступіў на сесіі, падкрэсліў, што павышэння дабрабыту пажылых людзей можна дабіцца толькі ва ўмовах міру, міжнароднай бяспекі і спынення гонкі ўзбраенняў. Толькі ў гэтым выпадку будуць створаны ўмовы для выдзялення велізарных сродкаў, якія затрачваюцца на ваенныя мэты, на сацыяльныя патрэбы. Другой умовай, неабходнай для паляпшэння становішча састарэлых грамадзян, з'яўляецца выкараненне палітыкі каланіялізму, неакаланіялізму і расізму, а таксама розных форм дыскрымінацыі пажылых людзей.

Прамоўца спыніўся на дасягненнях Беларускай ССР у галіне сацыяльнага забеспячэння састарэлых і інвалідаў. Ва ўмовах развітога сацыялізму, падкрэсліў ён, гэта праблема разглядаецца як неад'емны элемент далейшага павышэння дабрабыту савецкага народа.

ГОСЦІ 3-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ
З НІКАРАГУА

На працягу некалькіх дзён у Саветскім Саюзе па запрашэнню праўлення Савецкага фонду міру знаходзілася дэлегацыя нікарагуанскага Фонду абароны міру на чале з намеснікам генеральнага сакратара Фонду Сесарам Вега.

Дэлегацыя пабывала ў Маскве і Мінску, сустрэлася з рабочымі, студэнтамі, прадстаўнікамі грамадскасці, наведвала мемарыяльны комплекс «Хатынь», прыняла ўдзел у мітынгх салідарнасці. Адбыліся гутаркі ў праўленні Савецкага фонду міру і Саветскім камітэце салідарнасці з народамі Латвійскай Амерыкі.

Госці з Нікарагуа далі высокую ацэнку прынцыповай пазіцыі Савецкага Саюза, які прадістаіць курсу Вашынгтона на развязанне кровапралітнай вайны супраць гэтай свабодалюбівай краіны, і выказалі ўдзячнасць за рознабаковую дапамогу, аказваемую нікарагуанскаму народу савецкімі людзьмі.

ПАЧАТАК БІАГРАФІІ

ГІГАНТЫ
ЛЪНЯНОЙ ІНДУСТРЫІ

Лён з чатырох бліжэйшых раёнаў зможа прымаць і перапрацоўваць но-

вы льнозавод, які будзецца ў Чавусах Магілёўскай вобласці. Гэта будзе самае буйное ў Беларусі прадпрыемства такога тыпу. Першы яго пускавы комплекс ужо ўведзены ў строй і даў прадукцыю.

З выходам на поўную магутнасць завода льносаломка будзе паступаць сюды з поля, без папярэдняй вылежкі. Прамысловае прыгатаванне травы будзе ажыццяўляцца на працягу двух сутак — у дзесяць разоў хутчэй звычайнага спосабу і без затрат ручной працы. Такім метадам новае прадпрыемства здольна перапрацоўваць у год звыш дваццаці тысяч тон саломкі і даваць больш чатырох тысяч тон ільновалакна.

Падобны завод узводзіцца і ў раённым цэнтры Круглае. Цяпер у Магілёўскай вобласці ўжо дзейнічае адзінаццаць ільноперапрацоўчых прадпрыемстваў.

ПРАПАНАВАЛІ ВУЧОНЫЯ

ЗАВОД НА КАЛОНАХ

Новы метад узвядзення вытворчых будынкаў, які амаль напалову скарачае расход арматуры і бетону на ўзвядзенне фундаментаў і каркасаў, асвоены ў Беларусі. Упершыню ў практыцы айчыннага прамысловага будаўніцтва каркас цэха запасных частак Беларускага аўтамабільнага заводу ўзведзены з так званай дыяфрагмай жорсткасці. Ён абапіраецца на дзве лініі магутных калон, якія праходзяць праз цэнтр будынка — у выглядзе крыжавіны. А па перыметру корпуса плошчай больш за 20 тысяч квадратных метраў устаноўлены лёгкія апоры, якія ўспрымаюць толькі вертыкальныя нагрукі. Такая перамена месцаў складаемых і дала значную суму зберажэнняў будаўнічых матэрыялаў.

Новую канструктыўную схему прапанавалі вучоныя Беларускага політэхнічнага інстытута, а таксама праекціроўшчыкі Масквы і Ленінграда. Яна адкрывае велізарныя рэзервы эканоміі металу і цэменту — да 35 працэнтаў на кожным вытворчым будынку.

Ужо сёлета ў рэспубліцы пачалося праектаванне і ўзвядзенне адразу некалькіх будынкаў з новай канструктыўнай схемай каркаса.

ПАМЯЦЬ

ПА ІНІЦЫЯТЫВЕ
РАБОЧЫХ

У адзін з выхадных дзён лютага сотні работнікаў мінскага вытворчага аб'яднання «Прамень» прышлі на свае рабочыя месцы. Абуднікі вырашылі правесці суботнік у памяць жыхароў беларускай вёскі Літавец, якія згарэлі ў палымі вайны.

Такой вёска сёння няма на карце рэспублікі. Яна падзяліла лёс Хатыні: фашысты спалілі Літавец разам з жыхарамі. Пасля вайны вёска не адрадзілася.

Сродкі, заробленыя на суботніку, — каля 20 тысяч рублёў, работнікі аб'яднання «Прамень» пералічылі ў Савецкі фонд міру.

Суботнікі, прысвечаныя 40-годдзю Вялікай Перамогі, па ініцыятыве рабочых праводзяцца зараз і на многіх іншых беларускіх прадпрыемствах.

ПАЧУЦЦЕ АБАВЯЗКУ

КАЛІ ЗДАРЫЛАСЯ БЯДА

Надвечоркам гродзенскае радыё перадало трывожнае паведамленне: «Для выратавання жыцця чалавека патрабуецца кроў трэцяй групы са станоўчым рэзусам. Тых, хто жадае аказаць дапамогу, просім прыбыць у прыёмны пакой...»

...У аперацыйнай гарадской клінічнай бальніцы № 3 за жывце дваццацідзвухгадовай жанчыны змагаліся лепшыя ўрачы Гродна. Стан хворай быў крытычны, ішла складаная аперацыя. Была патрэбна значная колькасць донарскай крыві, а бальнічныя яе запасы канчаліся. Першымі кроў далі ўрач Лідзія Хмялеўская і акушэрка Марыя Пенталь. Але гэтага было мала. Вось чаму і давалася звярнуцца з просьбай да гродзенцаў па радыё.

Ужо літаральна праз некалькі хвілін пасля паведамлення ў прыёмным пакоі бальніцы сабралася чалавек

дзесяць. Прыязджалі ўсё новыя і новыя людзі. Яны спышаліся, бо ведалі, што чалавек у бядзе і патрэбна іх дапамога. Ніякай асабістай карысці тут не было (донарства ў СССР бязвыплатнае), кожным кіравала толькі пачуццё спачування да чужой бяды.

Аперацыя прайшла паспяхова.

АХОВА ПРЫРОДЫ

БАБРЫ НА МІЁРШЧЫНЕ

У Міёрскім раёне Віцебскай вобласці, лаводле ўліку 1984 года, налічваецца звыш 200 рачных баброў. А ўсяго дзесяць год назад іх было крыху больш за 20. Дзякуючы клопам чалавека колькасць гэтых звяркоў пастаянна павялічваецца. Для месца жыхарства яны выбралі рэкі і азёры з багатай расліннасцю на беразе, асабліва лазой, дубам, асінай. Гэта рэкі Дзісна з прытокамі, Хараброўка, возера Чэраскае.

Пяць год ужо вядзецца адлоў рачнога бабра для перасялення ў іншыя раёны, але колькасць яго не змяншаецца. Работнікі Дзісенскага лясгаса пастаянна клопаюцца, каб брыгады адлоў на замацаваных участках праводзілі комплекс біятэхнічных і ахоўных мерапрыемстваў, а таксама збіралі біяхімічны матэрыял і вялі рабочыя дзённікі ў час промыслу.

СУВЕНІРЫ — НА ЭКСПАРТ

ПА ЗАКАЗУ АНГЛІЧАН

Многія практычныя, патрэбныя ў побыце рэчы і ўпрыгажэнні робяць са звычайнага шпону і лазы народныя ўмельцы Аршанскай фабрыкі мастацкіх вырабаў.

Летась на адным з кірмашоў прадпрыемства з поспехам дэманстравала арыгінальныя карабы з бярозавага шпону, які распрацавалі фабрычныя мастакі С. Казаны і Л. Мельнік. Да яго праявіла цікавасць англійская фірма, якая займаецца вытворчасцю і збытам такіх тавараў.

Цяпер на прадпрыемстве рыхтуюцца да вырабу карабаў з бярозавага шпону, заказаных англічанамі. Пастаўка іх пачнецца ў другім квартале.

ТРАДЫЦЫІ

СВЯТА ВУЛІЦЫ

Традыцыйнымі сталі святы вуліц у гарадскім пасёлку Дзятлава на Гродзеншчыне. Вось і нядаўна тут прайшло свята вуліцы імя Героя Савецкага Саюза Яна Фогеля — камандзіра дывізіі, якая вызваліла Дзятлава ад фашысцкіх захопнікаў.

Да свята рыхтаваліся ўсе жыхары пасёлка. Бо імя Яна Фогеля добра вядома тут кожнаму. На месцы, дзе быў ранены герой, узведзены абеліск. І поле бойвой бітвы называецца «Поле Фогеля».

У той дзень, як і заўсёды ў святы, да падножжа абеліска былі ўскладзены вянкi. Пра жыццёвы шлях Яна Фогеля расказалі школьнікі, якія сабралі многа матэрыялаў пра легендарнага камандзіра дывізіі. Пра мінулае і сённяшні дзень Дзятлава, пра людзей, якія жывуць на вуліцы Фогеля, гаварылі мясцовыя краязнаўцы, дэпутаты мясцовага Савета, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый. А ўвечары ў Доме культуры адбыўся святочны канцэрт.

МЕЛІЯРАЦЫЯ

ЖЫВІ, КРЫНІЦА

Буйнамаштабная меліярацыя вакол Слаўгарада — аднаго са старажытных гарадоў Беларусі — не закранула тутэйшыя крыніцы. Нават у траскучыя маразы не змаўкае крышталёвы звон бурнай крыніцы ў вярхоўях рачулки Лавы — прытоку Дняпра. Запасаў вады ў ёй, на думку спецыялістаў, хапіла б для забеспячэння горада з дзесяцітысячным насельніцтвам. Ахоўная грамата на гэтую скарбніцу прыроды ўручана Старынскаму лясніцтву.

Тысячы крыніц служаць не толькі ўпрыгажэннем зон адпачынку, але і незаменнай крыніцай сілкавання малых рэк, працягласць якіх перавышае ў рэспубліцы дваццаць тысяч кіламетраў. Крыніцы, якія не страцілі за стагоддзі сваю жыватворную сілу, папаўняюць іх водны баланс, ратуюць у спякотнае лета ад абмялення і тым

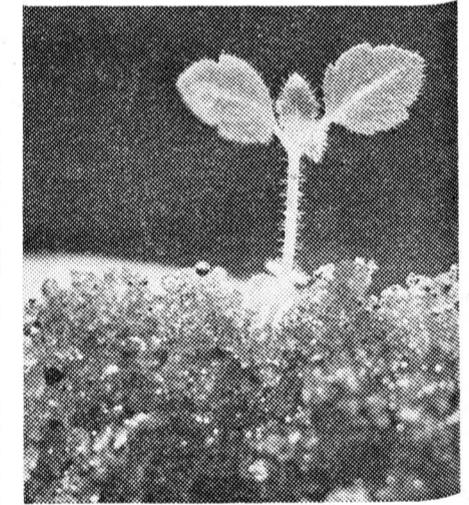
самым падтрымліваюць патрэбны гідралагічны рэжым у прыбярэжных зонах. Менавіта таму вучоныя прапанавалі меліяратарам пры асушэнні балот пакідаць некранутымі як асобныя вадацёкі, так і цэлыя масівы зямель, участкі лесу і балот. Генеральныя схемы комплекснага выкарыстання водных і зямельных рэсурсаў басейнаў Дняпра, Прыпяці і Заходняй Дзвіны былі дапоўнены спецыяльным раздзелам «Ахова прыроды». Ён і вызначыў асноўныя напрамкі меліярацыйных работ на сучасным этапе.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

Вучоныя Інстытута эксперыментальнай батанікі Акадэміі навук БССР распрацавалі доследную ўстаноўку, якая прызначана для маракі ледакіла «Красін» Мурманскага парашодства. У кают-кампаніі ледакіла, які пракадавае шляхі ў Паўночным Ледавітым акіяне, будуць пладаносіць агуркі, памідоры, цыбуля, пяташка. Біёлагі і хімікі стварылі штучную глебу, распрацавалі рэжым догляду раслін.

НА ЗДЫМКАХ: як адчувае сябе расліна ў камеры з мікракліматам Далёкай Поўначы, цікавацца навуковымі супрацоўнікамі інстытута Т. СІДАВАВА і М. КУРЭЙЧЫК; першыя дні маладой расліны на штучнай глебе.

МАГІЛЕЎ. Значная частка адходаў індустрыяльнага Магілёва яшчэ нядаўна ішла на звалку. Цяпер у абласным цэнтры ўступіў у строй доследны завод па перапрацоўцы бытавых адходаў. За год з 220 тысяч кубаметраў сыравіны завод-санітар будзе атрымліваць больш за 2 800 тон чорных металаў, выпрацоўваць каля 33 тысяч тон кампостаў для сельскай гаспадаркі.

БЕШАНКОВІЧЫ. Праўленне калгаса імя Фрунзе і выкладчыкі калектыву Вярхоўскай сярэдняй школы даўно працуюць у цесным кантакце. Адкрыццё музычнай школы ў вёсцы Вярхоўе — яшчэ адно пацвярджэнне гэтаму. Калгас прадаставіў памяшканне для новай школы, аказаў дапамогу ў набыцці неабходнай мэблі, абсталявання, музычных інструментаў. 45 хлопчыкаў і дзяўчынак сталі яе першымі вучнямі.

МАЛАДЗЕЧНА. «Мір» — так называлі свой музей вучні 5-й гарадской школы. Ініцыятарамі яго стварэння былі ўдзельнікі школьнага клуба інтэрнацыянальнай дружбы, якія падтрымліваюць сяброўскія кантакты са сваімі аднагодкамі ў розных краінах свету.

СТАНКАБУДАЎНІЧЫ завод імя Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Мінску адносіцца да ліку буйнейшых прамысловых прадпрыемстваў рэспублікі. Па тэхнічнаму ўзроўню выпускаемай прадукцыі ён — у ліку важнейшых прадпрыемстваў станкабудавання прамысловасці краіны. На адным з першых месцаў стаіць яго імя ў гісторыі індустрыялізацыі рэспублікі.

Сёння мала хто з мінчан, хіба што некаторыя доўгажыхары, ведае пра Ляхаўку, былую паўднёвую ўскраіну горада. Сучасны Мінск сваімі межамі даўно і на добры дзесятак кіламетраў пераступіў яе. Цяжка паверыць, што на месцы добраўпарадкаванага раёна калісьці стаяла звычайная дарэвалюцыйная вёска. Тут у 1908 годзе двое заможных габраджан Дорскі і Поляк адкрылі драўляную майстэрню з чыгуналіцейным і металаапрацоўным аддзяленнямі на некалькі дзесяткаў рабочых. Майстэрня была адным з першых прамысловых прадпрыемстваў у Мінску. Самым прымітыўным спосабам выраблялі ў ёй рыдлёўкі, металічныя каркасы для вулічных ліхтароў, лыжкі, міскі і іншую дробязь. Вельмі хутка майстэрня ператварылася ў невялікі металаапрацоўчы завод, павялічылася на ім колькасць рабочых, узрос аб'ём вырабаў. Пра той час заха-

ваўся дакументальны расказ Валахнянскага, ветэрана-станкабудавальніка, які пачынаў тут працоўны шлях вучнем фармоўшчыка.

«Прыходзіў я на завод у 6 гадзін раніцы, а пакідаў у 6 гадзін вечара. За свой 12-га-

сі. Для вёсак і сёл маладой рэспублікі завод пачаў выпускаць сельскагаспадарчае абсталяванне. У 1926 годзе на ім быў зроблены першы ў Беларусі металарэзы станок — такарны. Гэта быў пачатак, нялёгка крокі індустрыялізацыі

і прадзеды. Галоўная прадукцыя завода — буйныя металарэзыныя станкі з лікавым праграмным кіраваннем. І перш за ўсё — універсальныя фрээрна-расточныя станкі-робаты. Галоўныя тэхнічныя якасці такіх робатаў — шматопера-

«Лінэ», сусветнавядомая «Міцуі» (Японія) куплялі і купляюць мінскія станкі. На іх усталяюць і пуск кожны год выязджаюць прадстаўнікі прадпрыемства.

Зараз на стэндах у зборачным цэху завода вядзецца мантаж двух станкоў, якія будуць працаваць на прадпрыемствах заходнегерманскіх фірм «Хёш» і «Элег». Гандлёвыя функцыі выконвае фірма «Герберт». У яе прадстаўніка Хуберта Мана, які знаходзіцца ў Мінску, склаліся цесныя адносіны з групай канструктараў, наладчыкаў, слесараў - зборшчыкаў, што непасрэдна выконваюць заказы. Тэхнічнымі характарыстыкамі і якасцю савецкіх станкоў ён задаволены. У бліжэйшы час ад ФРГ паступаць новыя заказы.

Наўнасць сацыяльнай базы на прадпрыемстве сведчыць пра клопаты аб здароўі работнікаў, іх адпачынку, паляпшэнні жыллёвых умоў. Сорак сямей штогод атрымліваюць новыя кватэры. Завод мае 3 дзіцячыя сады, базу адпачынку на возеры Нарач, спартыўны комплекс, здраўпункт, бібліятэку. Значныя асігнанні ідуць на набыццё пуцёвак у дамы адпачынку, санаторыі, на турысцкія базы, на якіх на льготных умовах адпачываюць і ўмацоўваюць здароўе многія работнікі завода.

Міхась СТЭЛЬМАК.

СТАНКІ, ЯКІЯ КУПЛЯЮЦЬ У 40 КРАІНАХ СВЕТУ

КРЫТЭРЫЙ—КАНКУРЭНТАЗДОЛЬНАСЦЬ

дзінны рабочы дзень я выконваў розныя падсобныя работы: паліў пачынаў да прыходу рабочых, насіў дровы ў памяшканне і г. д. Я хацеў стаць фармоўшчыкам. Але майстры прыватнага прадпрыемства ніякай увагі на нас не звярталі, было вельмі цяжка дабіцца спецыяльнасці. Аднойчы я не выканаў загад майстра. За гэта ён ударыў мяне кулаком».

Дзікунам здаецца нам сёння тагачасны характар вытворчых адносін.

У перыяд разбуральных першай сусветнай і грамадзянскай войнаў завод быў спынены. І толькі ў 1921 годзе ўжо пры Савецкай уладзе адбылося яго другое адкрыццё. Ён стаў першым машынабудавальным прадпрыемствам Савецкай Беларусі.

нашага краю. У 30-х гадах завод перайшоў на серыйны выпуск розных тыпаў станкоў. У тыя гады, гады першых пяцігодкаў, рабочыя праяўлялі вялікую актыўнасць у вучобе за авалоданне тэхнікі. Заводская газета тады пісала: «...задача перад намі — стаць заводам сучаснай тэхнічнай індустрыялізацыі».

Ішоў час. Давалася прадпрыемству перажыць яшчэ адну сусветную вайну.

І вось праз 77 год на месцы драўлянай майстэрні стаяць моцныя, з цэглы і металу карпусы цэхаў. Гэта Мінскі станкабудавальнічы завод імя Кастрычніцкай рэвалюцыі. Толькі экспанаты заводскага музея нагадваюць сённяшняму пакаленню станкабудавальнікоў, чым некалі займаліся тут іх дзяды

цыйнасць, высокая дакладнасць апрацоўкі дэталей — прыцягваюць заказчыкаў, многія прадпрыемствы цяжкай прамысловасці нашай краіны.

І не толькі ў Савецкім Саюзе карыстаецца попытам прадукцыя завода. Марку прадпрыемства ведаюць сёння ў сарака краінах свету. Такая геаграфія паставак гаворыць аб здольнасці мінскіх станкоў вытрымліваць моцную канкурэнцыю на сусветным рынку, аб набліжэнні іх па тэхнічных характарыстыках да лепшых сусветных аналагаў. Завод імя Кастрычніцкай рэвалюцыі праз «Станкаэкспарт» вядзе гандаль з усімі краінамі сацыялістычнай савецкай групы, з многімі капіталістычнымі. Заходнегерманская фірма «Герберт», буйнейшая французская фірма

ПРАВЫ ЧАЛАВЕКА ВАЧАМІ СЯМІ ЧАРВЯКОВЫХ

У НАШЫМ ЖЫЦЦІ УСЁ НАРМАЛЬНА

«Грамадзяне СССР маюць права...» Гэтымі словамі пачынаюцца многія артыкулы Канстытуцыі краіны, якая гарантуе кожнаму савецкаму чалавеку права на працу, на бясплатную адукацыю, на ахову здароўя, на ўдзел у кіраванні дзяржаўнымі і грамадскімі справамі, дапамогу ў выхаванні дзяцей і г. д. Як гэтыя канстытуцыйныя правы ажыццяўляюцца ў штодзённым жыцці?

Каб атрымаць на гэтае пытанне больш канкрэтны адказ, пазнаёмімся з сям'ёй Чарвяковых з Мінска. Па ўсіх «паказчыках» — саставу, «б'яграфіі», умовах жыцця — гэтую сям'ю можна назваць сярэдне-статыстычнай. У ёй тры пакаленні: старэйшыя Чарвяковы — Дзмітрый і Ала, іх дарослыя дачкі (абедзве замужам) і ўнукі. Прафесіі — рабочыя, інжынер, навуковы супрацоўнік, работнік гандлю. Сярод членаў сям'і ёсць пенсіянерка, школьніца і выхаванка дзіцячага сада.

— Я нарадзіўся ў беднай сялянскай сям'і, — расказвае Дзмітрый Чарвякоў. — Бацькі памерлі рана, вухоўваўся ў дзіцячым доме. 35 гадоў я рабочы, токар. Але не толькі.

Вось ужо дзесяты год Чарвякоў — дэпутат: спачатку вышэйшага органа ўлады рэспублікі — Вярхоўнага Савета БССР, а двух апошніх скліканняў — дэпутат гарадскога Савета. У гэтым плане кар'ера рабочага Чарвякова зусім не выключная: звыш дзвюх трэціх дэпутацкага корпуса ў СССР — рабочыя і сяляне.

А як склаўся лёс дачок Чарвяковых? — Я з дзяцінства захаплялася біялогіяй, — расказвае старэйшая, Нэлі, — і пасля сярэдняй школы паступіла ва ўніверсітэт. А мая сястра Валя скончыла інстытут народнай гаспадаркі. Зараз Валя, якая пачынала таваразнаўца, стала дырэктарам буйнога магазіна. Я займаюся навуковай дзейнасцю — працую ў Інстытуце біяарганічнай хіміі...

Паколькі ўсе віды адукацыі ў Савецкім Саюзе для насельніцтва бясплатныя, навучанне Нэлі і Валі ў школе, а затым і ў вышэйшай навучальнай установе не каштавала іх бацькам ні капейкі. Хацелася б звярнуць увагу і яшчэ на адну істотную акалічнасць, якая адыграла сваю ролю ў жыцці сястры Чарвяковых. Я маю на ўвазе артыкул 35 Савецкай Канстытуцыі, які гарантуе жанчыне і мужчыне аднолькавыя права на працу і ў аплата, на аднолькавыя магчымасці ў атрыманні адукацыі, на выбар прафесіі і прасоўванне па службе.

— Гэтае становішча, на мой погляд, не мае патрэбы ў асобых доказах, — уключаўся ў размову Барыс, муж Нэлі (ён, як

і Дзмітрый Чарвякоў, па прафесіі токар). — У маёй жонкі, напрыклад, вышэйшая адукацыя, а ў мяне сярэдняя. Мы, мужчыны, прывыклі да таго, што многія з жанчын у нашай рэспубліцы займаюць кіруючыя пасады.

Словы Барыса пацвярджаюць дадзеныя статыстыкі. Згодна ім, жанчыны складаюць сёння больш палавіны ўсіх рабочых і служачых Беларусі. Пры гэтым сярод спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй іх 53,1 працэнта, а з сярэдняй спецыяльнай — 63,9 працэнта. На долю прадстаўніц слабага полу прыпадае больш за 40 працэнтаў навуковых работнікаў. Жанчыны ўваходзяць у кіраўніцкі апарат на ўсіх узроўнях, і колькасць іх на гэтых пасадах павялічваецца з году ў год. Такі шырокі ўдзел жанчын у жыцці грамадства стаў магчымым у многім таму, што Савецкая дзяржава, прызнаўшы мацярынства сацыяльнай функцыяй, узяло на сябе мноства клопатаў па выхаванню дзяцей.

— У мяне двое дзяцей, — гаворыць Нэлі, — а гэта азначае, што мне двойчы аплачвалі чатырохмесячныя водпускі па цяжарнасці і родах. Малыя часта хварэлі, і ўсе дні, калі я была з імі дома, мне таксама аплачвалі поўнасцю. Дзеці наведвалі яслі і дзіцячы сад, і гэта акрамя таго, што дазволіла мне працягваць працоўную дзейнасць, прынесла нашай сям'і і значную матэрыяльную падтрымку, бо асноўныя выдаткі па іх утрыманню ўзяла на сябе дзяржава. Поўнасцю або часткова аплачваюцца і адпачынак маіх дзяцей у піянерскім лагэры ў час летніх канікулаў.

Узяўшы на сябе значную эканамічную нагрузку ў выхаванні дзяцей, Савецкая дзяржава пастаянна павялічвае асігнанні на гэтыя мэты. Так, напрыклад, у бягучай пяцігодцы (1981—1985 гады) для працуючых жанчын у дадатак да даўно існуючых поўнасцю аплачваемых водпусках па цяжарнасці і родах уведзены часткова аплачваемыя водпускі па догляду за дзіцем да дасягнення ім узросту аднаго года, значна павялічана дзяржаўная аднаразовая дапамога пры нараджэнні дзяцей і да т. п.

У Савецкім Саюзе жанчына мае права пайсці на пенсію ў 55 гадоў (для мужчын пенсійны ўзрост — 60 гадоў). Прычым сацыяльнае забеспячэнне ў старасці не зводзіцца толькі да назначэння і выплаты пенсій, памер якіх у СССР складае ад 50 да 100 працэнтаў ранейшага заробтку. Паколькі, скажам, асабліва маюць патрэбу ў медыцынскай дапамозе. І, як усе савецкія грамадзяне, яны атрымліваюць яе бясплатна. Усё гэта ў сукупнасці з нізкім узроўнем кватэрнай платы (у бюджэце выдаткаў насельніцтва яе доля ў сярэднім складае 3 працэнта) забяспечвае пенсіянерам зусім здавальняючыя пражытычны мінімум.

— Наша жыццё ідзе нармальна, — лічыць Дзмітрый Чарвякоў. — Натуральна, ёсць у нас свае ўнутрысямейныя цяжкасці і праблемы — у каго іх не бывае? Але — і гэта галоўнае — у нас ёсць работа, жыллё, спакойныя мы і за свой заўтрашні дзень і будучыню нашых дзяцей і ўнукаў.

Наталля БУЛДЫК.

ПАРТРЭТ БУДУЧАГА 10-МІЛЬЁНАГА

ЖЫХАРА РЭСПУБЛІКІ

НЕЗНАЁМЕЦ, ЯКОГА ЧАКАЮЦЬ

У яго няма пакуль ні імя, ні прозвішча. Невядома нават месца нараджэння: 10-мільённы жыхар Беларусі, сцвярджае статыстыка, з'явіцца на свет летам — восенню гэтага года. Але ўжо сёння, гавораць, і тыя ж статыстыкі, і аўтары дакументальнага фільма «10 хвілін пра 10 мільёнаў» Р. Ясінікі і Л. Гедравічус, можна намаляваць яго партрэт. Хто ж ён?

Ці яна, папраўляюць супрацоўнікі Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення (ЦСУ) БССР. Пакуль у нашай рэспубліцы прадстаўніц прыгожага полу нараджаецца больш. Месца нараджэння? Прыярытэт у горада. Прозвішча? Хутэй за ўсё Міцкевіч, Клімук, Кавалёў, Пашкевіч — ЭВМ сцвярджае, што менавіта гэтыя прозвішчы найбольш распаўсюджаныя ў Беларусі. З імен больш складана. Можна, вядома, назваць юбіляра Людмілай, Святланай, Сашам, Мікалаем — але ўжо занадта іх многа. А калі крыху падумаць і ўзяць у дапамогу пачуццё гумару? Як гэта, напрыклад, зрабілі бацькі Хіміі, Венецыі, Рабінзона і нават... Пушкіна.

Так, з юбілярам усё ясна, — пакідаюць аўтары фільма машынную залу ЦСУ. А як наконот падрыхтоўкі да з'яўлення 10-мільённага незнаёмца, можна

даведацца? Калі ласка! У 1985 годзе на яго будзе выраблена 3400 кілават-гадзін электраэнергіі, 9 кілаграмаў ільновалакна і 639 кілаграмаў малочных прадуктаў — як і на кожнага жыхара Беларусі. Сярэдняя зарплата яго таты і мамы складзе 160 рублёў 20 капеек. Плюс 65 рублёў з грамадскіх фондаў. На што яны іх патрацяць? Магчыма, на цацкі, распаўсюд тэлевізар, каля якога мы ўсе праводзім штодзённа... тры гадзіны. Нават юбіляр. Мы 174 разы ў год ездзім грамадскім транспартам, два з палавінай — бязом таксі, 15 — ходзім у кіно, з'ядаем 67 кілаграмаў мяса і 195 — слаўтай беларускай бульбы. І спраўляем 80 тысяч наваселляў!

— Зрэшты, малыш, — звяртаюцца да доўгачаканага незнаёмца аўтары яго партрэта, — аб роднай зямлі табе раскажуць не толькі лічбы. Пра яе мінулае і сучаснае паведамаць кнігі, паданні, песні. Помнікі, якіх так многа на беларускай зямлі. Людзі, чыёй працай гонарыцца рэспубліка. Расці, глядзі, запамінай — гэта ж уся твая спадчына.

С. ГЕРАСІМАВА.

«ФАВАРЫТ» ЗДАЕ ПАЗІЦЫІ

Больш не пацвярджае сваю назву «фаварыт» — сорт ячмені селекцый чэхаславацкіх вучоных, які ў Беларусі як самы ўраджайны ў апошнія гады займаў найбольшую плошчу. Яму давалося саступіць першынство дастойнаму саперніку — сорту «засерскі-85», выведзенаму ў Беларусі навукова-даследчым інстытуце земляробства. У час выпрабаванняў, якія праводзіліся ва ўсіх зонах рэспублікі, навічок дасягнуў шасцідзесяціцэнтнеравага рубяжа. Партыі суперэлітнага насення адпраўлены сортавыпрабавальным станцыям Расійскай Федэрацыі і Украіны. Дастойнае пакаленне сартоў

розных культур адабрана ў Беларусі для вырошчвання ў новым годзе. На змену праслаўленаму тэтраплоіднаму жыту «белта» прыйшлі сарты таксама мясцовай селекцыі «крыжачок» і «пухаўчанка». Праслаўленая пшаніца «міронаўская», якая давала высокую ўраджайнасць на працягу апошніх гадоў, саступае месца «бярэзіне». Папулярны сорт аўса «эрбграф» — сорту «буг» селекцыі польскіх і беларускіх вучоных.

Трыццаць самых новых сартоў інтэнсіўнага тыпу перададзены вучонымі за апошні час для вырошчвання на палях нашай рэспублікі.

СОВЕТСКИЕ ПОЛКОВОДЦЫ

Георгий Жуков (1896—1974) — четырежды Герой Советского Союза, Герой МНР. Дважды награжден высшим военным орденом «Победа». Член КПСС с 1919 года. Участник первой мировой войны. В годы гражданской войны в России командовал взводом, эскадронном Красной Армии. Последовательно занимал командные должности до командующего войсками военного округа. В январе—июле 1941 года — начальник Генштаба, заместитель наркома обороны СССР. С июня 1941 года член Ставки Верховного Главнокомандования, а с августа 1942 года — первый заместитель наркома обороны и заместитель Верховного Главнокомандующего. В трудный период войны против фашистской Германии организует оборону Ленинграда, руководит защитой Москвы. В последующем как представитель Ставки осуществляет координацию действий фронтов в битвах под Сталинградом, Курском, на Днепре и других направлениях. В ноябре 1944 года на Г. Жукова возлагается и командование 1-м Белорусским фронтом, наступавшим на берлинском направлении. От имени Советского Союза принимал капитуляцию фашистской Германии.

После войны Г. Жуков занимал ряд ответственных постов в Вооруженных Силах СССР, в том числе пост министра обороны СССР. Избирался в высшие руководящие партийные органы, много лет подряд был депутатом Верховного Совета СССР. Автор книги «Воспоминания и размышления», изданной на многих языках мира.

ИЗ ВОСПОМИНАНИЙ МАРШАЛА А. ВАСИЛЕВСКОГО

Я хорошо знал Георгия Жукова. Мое первое знакомство с ним произошло в начале 1931 года в Наркомате по военным и морским делам, куда мы одновременно прибыли для прохождения службы. Вскоре

наши пути разошлись. В предвоенный год судьба вновь свела нас, теперь уже в Генеральном штабе Красной Армии, который он тогда возглавлял. Я работал в составе Оперативного управления. Но особенно остались в памяти напряженнейшие дни совместной работы в период Великой Отечественной войны¹. Оба мы принимали непосредственное участие в разработке и осуществлении ряда крупных стратегических операций, таких как Московская, Сталинградская, Курская, Белорусская и другие. Обоим нам пришлось командовать фронтами, при этом Г. Жуков за время войны командовал пятью различными фронтами и всегда на самых ответственных направлениях, являясь в то же время с августа 1942 года заместителем Верховного Главнокомандующего. Оба были представителями Ставки и выезжали на важнейшие участки советско-германского фронта для координации боевых действий фронтов.

На всех этапах войны при решении вопросов стратегического, оперативного или организационного характера маршала Жукова отличали принципиальность, ясный и трезвый ум, смелость оперативного решения, умение глубоко и точно оценить обстановку, сделать верный прогноз развития событий, определить момент нанесения решающего удара по врагу. При принятии самых ответственных решений он проявлял поразительное хладнокровие и трезвый расчет. Это был человек огромного личного мужества и самообладания. В самые трудные, даже критические моменты я никогда не видел Жукова растерянным или подавленным. Напротив, в такие моменты он был наиболее деятелен, сосредоточен и целеустремлен.

Так, в октябре 1941 года, когда враг стоял у ворот Москвы, между Сталиным и Жуковым произошел такой разговор:

¹ А. Василевский с мая 1942 года — начальник Генерального штаба. (Прим. АПН).

— Вы уверены, что мы удержим Москву? Я спрашиваю вас об этом с болью в душе. Говорите честно, как коммунист.

И тут же последовал ответ Георгия Жукова:

— Москву, безусловно, удержим. Но нужно еще не менее двух армий и хотя бы двести танков.

В этом эпизоде нетрудно проследить характерные особенности полководческого стиля Жукова — его решимость и веру в силу и героизм войск, уверенность в поддержке фронта тылом, в несокрушимой силе духа советского народа. Победа под Москвой положила начало разгрому фашистских агрессоров.

...В сентябре 1942 года в кабинете И. В. Сталина речь шла о Сталинграде. Приехавшие только что оттуда Г. Жуков и я доложили, что за последние дни обстановка там ухудшилась. Нужны были новые силы, иные решения. Верховный Главнокомандующий, помню, склонился над картой. Мы с Жуковым, чтобы не мешать ему думать, несколько отодвинулись, продолжая между собой за большим столом очень тихо обсуждать свои предложения. Верховный, оторвавшись от карты, спросил: «А какое решение вы предлагаете?» Мы вкратце доложили нашу идею, которая сводилась к тому, чтобы, исходя из учета оценки сил и возможностей врага, сосредоточившего все

свое внимание и основные силы на штурме Сталинграда, организовать контрнаступление.

И. В. Сталиным было принято решение: нам с Г. Жуковым снова выехать под Сталинград, чтобы наметить наиболее выгодные направления ударов по врагу и уточнить необходимые силы и все детали, связанные с этим, а он взял на себя обязанность проверить за это время ресурсы страны и ее военной промышленности, чтобы изыскать реальные средства для осуществления задуманной операции и определить возможные сроки ее проведения.

Возвратившись из-под Сталинграда, мы выразили И. В. Сталину в присутствии находившихся в Москве членов Политбюро свою твердую уверенность в необходимости проведения задуманной операции. Итоги Сталинградского контрнаступления Советской Армии широко известны.

Теперь несколько слов об участии Г. Жукова в знаменитой Курской битве.

Ставка Верховного Главнокомандования, чтобы завершить перелом в войне, наметила план разгрома летом 1943 года вражеских армий «Центр» и «Юг», освобождения Левобережной Украины, западных областей РСФСР и других районов страны. При этом главный удар намечалось нанести на юго-западном направлении.

Однако вскоре в намеченный Ставкой план летнего наступления были внесены существенные поправки. Советской разведке удалось своевременно вскрыть подготовку гитлеровской армии к крупному наступлению на Курскую дугу. Перед нашим командованием встал вопрос: обороняться или наступать? Он в конце марта — начале апреля 1943 года многократно обсуждался в Государственном комитете обороны и в Ставке. И надо сказать, что основным доводом к принятию правильного решения послужил доклад Г. Жукова,

который он направил 8 апреля Верховному Главнокомандующему.

В этом докладе об оценке обстановки на фронте, о плане предстоящих действий в районе Курской дуги Георгий Жуков писал: «Переход наших войск в наступление в ближайшие дни с целью упреждения противника считаю нецелесообразным. Лучше будет, если мы измотаем противника на нашей обороне, выбьем его танки, а затем, введя свежие резервы, переходом в общее наступление окончательно добьем основную группировку противника». И, несмотря на то, что Верховного Главнокомандующего очень беспокоил вопрос, выдержат ли наши войска удар крупных масс фашистских танков, 12 апреля на совещании под воздействием настойчивого предложения Г. Жукова, поддержанного Генеральным штабом, было принято единственно правильное, как оказалось впоследствии, решение, а именно: главные усилия необходимо сосредоточить к северу и югу от Курска, обескровить здесь противника в оборонительном сражении, а затем перейти в контрнаступление и осуществить его разгром. Так и было выполнено.

Хотелось бы сказать несколько слов и о Берлинской операции, крупнейшем событии второй мировой войны, связанном с жизнью и деятельностью Георгия Жукова. В результате ее была разгромлена немецко-фашистская группировка, насчитывавшая около миллиона солдат и офицеров. Внесен ряд новых элементов в советское военное искусство. Столица гитлеровской Германии пала, и через несколько дней был подписан акт о безоговорочной капитуляции Германии. Таким образом, поход гитлеровских войск на Восток закончился не парадом в Москве, как обещали нацисты, а их полным поражением и капитуляцией в Берлине.

(АПН).

II. ХАЧУ БЫЦЬ АРХІТЭКТАРАМ

Марына КУЧЫНСКАЯ, якую вы бачыце на першым здымку, ужо заканчвае сваю вучобу ў Мінскім архітэктурна-будаўнічым тэхнікуме. Праз некалькі месяцаў яна абароніць дыпломны праект і атрымае кваліфікацыю архітэктара. А потым... Марына пакуль дакладна не ведае, дзе будзе працаваць. Ёй прапанавалі ўжо некалькі месцаў, але дзяўчына пакуль выбірае.

А студэнты з Мазамбіка Жэральда ДАМІСОН, Гарысоне ФІЛІАЦЕ і Баніфаца ТАНІФІЛА (другі здымак) пасля заканчэння вучобы ў Савецкім Саюзе вернуцца на радзіму і ўжо там будуць уважліва ў жыццё свае задумы і праекты.

Студэнці калектыў Мінскага архітэктурна-будаўнічага тэхнікума многанациональны. Разам з савецкімі юнакамі і дзяўчатамі тут вучацца маладыя людзі з 25 краін свету, пераважна з краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Вучэбная база тэхнікума дазваляе рыхтаваць спецыялістаў высокай кваліфікацыі. Шматлікія кабінеты і лабараторыі аснашчаны сучаснымі сродкамі навучання, а заняткі са студэнтамі праводзяць вопытныя выкладчыкі, якія маюць вялікі стаж практычнай работы на будоўлях і ў праектных арганізацыях нашай краіны. Дарэчы, і самі студэнты актыўна прымяняюць свае веды на практыцы — у час штогадовай летняй практыкі і не-

пасрэдна ў тэхнікуме, дзе ёсць добра абсталяваныя спецыялізаваныя майстэрні.

Пра высокую якасць падрыхтоўкі спецыялістаў у мінскім тэхнікуме сведчыць і тое, што многія яго выпускнікі сталі вядомымі архітэктарамі, будаўнікамі, чья праца адзначана ўрадавымі ўзнагародамі і дзяржаўнымі прэміямі. Прыгадаем хаця б імя Георгія Заборскага, народнага архітэктара СССР, заслужанага будаўніка Беларусі. Ён аўтар праектаў многіх прыгожых комплексаў, якімі сёння ганарыцца беларуская сталіца. Ансамбль жылых дамоў на вуліцы Ле-

ніна і манумент Перамогі ў цэнтры Мінска, забудова пасёлка Верцялішкі Гродзенскага раёна і жылыя дамы ў вёсцы Мышкавічы Кіраўскага раёна таксама работа Георгія Заборскага. А свой шлях ён пачынаў тут, у сценах архітэктурна-будаўнічага тэхнікума.

Мікалай Саўчук, які заканчвае пакуль толькі першы курс тэхнікума, таксама хоча стаць добрым архітэктарам і стварыць нешта такое, чым ганарыліся б людзі, што выклікала б захапленне не толькі ў сённяшняга, але радала б і будучыя пакаленні, тых, хто прыйдзе пасля нас. Самая бліжэйшая мэта Міка-

лая — распрацаваць праект забудовы сваёй вёскі, якая знаходзіцца ў глыбіні беларускага Палесся. Гэта як падзяка зямлі, дзе нарадзіўся і вырас.

Хочацца верыць, што збудуцца мары Мікалая Саўчука, спраўдзяцца надзеі і імкненні дзесяткаў, соцень іншых хлопцаў і дзяўчат, якія штодня прыходзяць у аўдыторыі Мінскага архітэктурна-будаўнічага тэхнікума. Верыць у гэта ёсць усе падставы: маладыя людзі маюць жаданне, а галоўнае — выдатныя ўмовы і каб стаць спецыялістамі высокага класа.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

For Our Land

(excerpts from an article in Zvyazda newspaper by R. N. Machoolsky, Hero of the Soviet Union, former secretary of Minsk regional underground committee of the Communist Party of Byelorussia, commander of a partisan formation)

I do not remember where or from whom I heard a song, but through all the time since the war could not forget the following lines: 'My native village is in flames, as is my Motherland in flames'. The anonymous author of the song was, no doubt, a patriot. His heart ached not so much for his house that was in flames (by the way, he did not even mention it) as for the Motherland in flames.

It was exactly that way, as a great personal grief, the Soviet people took the terrible news of the perfidious attack on our Motherland by Hitlerites. However, the grief did not paralyse the will of the people, it urged them to start the fight for freedom.

A vivid manifestation of patriotism by the Soviet people were the heroic actions of partisans and underground resistance fighters, organized and led by communists in the enemy's rear.

Literally from the very first days of aggression the enemy could feel the resolute determination of Soviet patriots to fight for freedom of their Motherland. Thus, already on June 28 and July 4, 1941 the partisan detachment commanded by V. Z. Korzh delivered first attacks on the enemy in the suburbs of Pinsk. In July of the same year the Red October detachment commanded by T. P. Bumazhkov, secretary of Ocyabrsk district Communist Party committee, launched offensives in Polesye Region. Partisan units started operations in other areas in eastern and western parts of the Republic.

The concrete programme of the country's defence was set forth in the instruction by the Central Committee of the All-Union Communist (Bolshevik) Party and the Council of People's Commissars of June 29, 1941 and later in the radio address by J. V. Stalin. Chairman of the State Defence Committee on July 3, 1941. During three long years Byelorussia was occupied by fascists and through all that gloomy period its land, as the rest of the country's occupied territory, was in flames of the nation-wide struggle.

The Republic's partisan formations included 1255 detachments. 258 of them functioned individually while all other were united into 213 brigades. 374000 people took up arms against the enemy. 400000 local residents made up the partisan reserve. Over 70000 people were members of the underground resistance organizations and groups which also had considerable reserves.

Muster-rolls of partisan detachments show only the minimum number of active fighters. The actual number was many times larger. Heroic deeds during the nation-wide struggle were performed by a member of partisan detachment, a village boy, engaged in a liaison service, a grey-haired old man showing partisans the way through a swamp, a woman hiding and nursing wounded.

I will never forget, for instance, Maria Komar, an underground resistance fighter from Borissov. A very beautiful girl. Her subversive activities resulted in numerous casualties among fascist pilots that were staying at a rest home in Starobin. When Hitlerites captured the young member of Komsomol, they cut off her breasts but she refused to speak and tell the names of her comrades. Infuriated fascists cut off her tongue, then put out her eyes and cut her body into pieces, being unable to get any information from the patriot.

For us, adults, the war was labour, hard, dangerous and tragic, but labour. And for children?.. However, the triumph of our people can be explained probably by the

fact that even children, who attained moral maturity at the age of 10 or 12 joined the ranks of fighters. I met many partisan Gavruches.

I never heard adults or children speaking, after most difficult or dangerous operations, of personal heroism or courage. They considered their actions, their struggle as a patriotic duty. During the war courage, selflessness, bravery became normal elements of every-day behaviour of Soviet people of all nationalities. Ordeals related to the struggle in the enemy's rear did not estrange people. On the contrary they made their ranks closer. The home of a Byelorussian became a home for Soviet patriots born in various parts of the Motherland. Partisans of Minsk Region remember well their comrade-in-arms Tengiz Shaybulidze. A railwayman by profession he made an iron wedge which he used to derail dozens of the enemy's military trains. Grenades made by him with local materials also showed themselves to advantage. There were manufactured 7 thousand grenades of that type in the Minsk partisan formation. Their transportation through the front line would have required 10 planes and 50 tons of petrol. However the most popular invention among partisans was **Katyusha**, a hand grenade thrower designed by Shavbulidze. During September of 1943 alone 200 units were manufactured and used very successfully in combats.

Heroic pages to the history were contributed by partisans of 28 nationalities from **Shturm** (Assault) detachment, representatives of 26 nationalities from **Iskra** (Spark) detachment, sons and daughters of other USSR nations united by the Leninist friendship.

In the Byelorussian partisan formations Byelorussians fought shoulder to shoulder with Russians, Ukrainians, Lithuanians, Latvians, Georgians, Kazakhs, Armenians, Uzbeks, Azerbaijanians, Moldavians, Jews, representatives of other USSR nationalities as well as Poles, Slovaks, Czechs, Bulgarians, Croats, Frenchmen, Hungarians, Germans'. The support by partisans was felt at the battle-front all the time. By summer of 1944 Hitlerites had to keep 18 divisions on the territory of Byelorussia. However the masters in Byelorussia were the Soviet people. Thousands of settlements, entire districts, and by autumn of 1943, 69 p. c. of the territory of the Republic were under the control of partisans.

During three years partisans of Byelorussia disabled half a million Hitlerites, i. e. more than for the same period did together the armies of USA and Great Britain. They derailed 11,128 enemy echelons and 34 armoured trains, destroyed 29 rail-way stations, 948 headquarters and garrisons, put out of action 1,355 tanks and armoured vehicles, destroyed 305 planes and 939 military depots.

The Motherland highly appreciated the patriotic deeds of Byelorussian partisans and resistance fighters. 140,000 persons have been decorated with orders and medals, 87 have been conferred upon the title of the Hero of the Soviet Union.

After the victory former partisans and underground resistance fighters were engaged in shock reconstruction work. That was another manifestation of their great patriotism, ardent love to the Motherland. Today, at the final stage of the 11th Five-Year Plan period the working people of our Republic put into practice with great inspiration the decisions taken by the Communist Party and government, strengthen our state and peace on the Earth through their patriotic work.

First signs of spring.

Photo by P. NIKITIN.

Yakub Kolas

EVENING CLOUDS

The weary day declines,
Shadows start to creep.
Banks of fleecy clouds
Across the heaven sweep.

In the evening sunbeams
Clouds seem all ablaze;
They are fond of roaming
Upon unknown ways.

Golden things of heavens.
Children of free space,
Through the sky you wander
In the sun's embrace.

Far and wide you travel,
In all parts you rove.
Do sail past my village,
O'er its field and grove.

Let your gracious tears
Peasants' fields bedew.
Pour your rain downwards
On their meadows too.

Ten Days That Killed the Dinosaurs

The giant reptiles could have been killed off all at once by an isotope of bismuth, a metallic element with an atomic weight of 210, which at some moment in time lost its stability and became radioactive. The whole tragedy was over in no more than ten days, thinks the author of the hypothesis, Byelorussian physicist Yuri MIKHAILOV, doing research into radiation.

Killed together with the dinosaurs through the disintegration of cells and resulting leukemia were masses of other animals which were unfortunate enough to have accumulated in their bodily tissues bismuth atoms. The species that survived the radiation transformation did so at the cost of disruptions in their heredity mechanism. It is no accident that geologists frequently come across remains of the so-called Chimeras with varying degrees of abnormal deviations from the peculiarities of the species in sediments from a much later period.

The new hypothesis can be supported by the analyses of soils at the end of the Cretaceous period. The soils display an enhanced level of radiation. Fossilized dinosaur bones with traces of increased radiation belonging to that period were found recently by Brazilian archeologist P. Arid.

But why should bismuth be the culprit? Why did the disaster strike so suddenly? What kind of processes on Earth, in the Galaxy or in the Universe could be the reason to touch off the disintegration of its atoms?

«The matter is», Mikhailov believes, «that the unstable bismuth 210 takes the position on the isotope table bordering on the stable elements. Located beyond this invisible boundary is another bismuth, bismuth 209. I believe that at some time in the past the supposed killer of the dinosaurs stood on the other side of the boundary, it was stable and fairly widespread. But later, due to some change in environmental conditions—in cosmic radiation, in the magnetism of gravitational fields—its atoms began to disintegrate».

Does that mean that a universal cataclysm occurred and worked a change in, for example, the gravitational constant?

Not necessarily. The Earth is moving in space at a tremendous speed. The gravitational field is changing all the time if only very slowly, and these gentle quantitative chan-

ges may well cause an abrupt qualitative change after a certain critical level has been passed. All this ties in very well with the current «theory of catastrophies».

Is there circumstantial evidence to back up the possibility of an isotope changing from a stable state into an unstable one under natural conditions?

Facts of recent years show that this is possible. For instance, physicists at Milan University, led by Prof. Ettore Fiorini, registered with their instruments placed high up in the mountains the disintegration of a proton, a particle considered to be absolutely stable. The phenomenon overwhelmed the research team to such an extent that they spent a long time making certain that their result was correct before they decided on publishing it. When they finally did, it turned out that Indian physicists had recorded similar occurrences. Radioactive decay was achieved through bombarding the target with fast particles.

In the picturesque phrase of a scientist, the extinction of the dinosaurs and the onset of the age of mammals were so rapid that they were like a change of theatrical scenery. Is there some new «change of scenery» possible over through another isotope, say the last one in the row of stable ones — bismuth 209, for example?

It is hard to see that far ahead. But one other thing should be kept in mind. After bismuth come lead isotopes, from lead 208 to lead 206. It is lead which, at worst, can become especially dangerous. We inhale it daily through exhaust fumes. Each city dweller today carries some 85 milligrammes of lead, amounting to a rather powerful «nuclear reactor» inside us!

One should not take a pessimistic view, however. The situation can be worked out for millennia ahead and the means of preventing the worst can be found. This will involve titanic work: lead should be excluded from technological processes, everyday activities, food products should undergo purification to exclude lead, and there must be efficient anti-radiation facilities. The generation facilities. The generation now getting the work under way will not be working for their own health (you can't extract lead from the organism once it is there) but for averting the danger from their descendants.

Dmitry PATYKO

НА ЭКРАНЕ—СУЧАСНАСЦЬ І ПАДЗЕІ МІНУЛАГА

Інтэрв'ю «Голасу Радзімы»
дае старшыня Дзяржкіно БССР
Уладзімір МАТВЕЕЎ

— Летась у Лейпцыгу адбыўся традыцыйны міжнародны кінафестываль, у якім прымалі ўдзел і савецкія кінематографісты. У ліку іншых быў прадстаўлены фільм «Міласэрнасць» з цыкла «У вайны не жаночае аблічча» беларускага дакументаліста Віктара Дашука. Дарэчы, на папярэднім такім жа фестывалі ў Лейпцыгу фільм Дашука з гэтага ж цыкла атрымаў «Сярэбранага голуба». Уладзімір Васільевіч, раскажыце, калі ласка, як успрымалі стужку глядачы.

— Хацеў бы адзначыць, што аўтарытэт кінафоруму ў Лейпцыгу, у якім прымалі ўдзел каля 50 краін свету, вельмі высокі. Праграма была надзвычай насычаная, цікавая. Своеасабліваць фестывалю ў тым, што ён мае ярка акрэслены антываенны напрамак, праходзіць пад дэвізам «Фільмы свету ў барацьбе за мір».

Стужка Дашука «Міласэрнасць» расказвае пра нялёгка, часта трагічныя лёсы жанчын, якім давялося са зброяй у руках абараняць Радзіму на франтах Вялікай Айчыннай, ён стаў аб'яваваннем вайне наогул, успрымаўся глядачамі менавіта як фільм-прагледу адбылося некалькі сустрач стваральнікаў стужкі з глядачамі, у час якіх узніклі гарачыя дыскусіі, спрэчкі. Сутнасць іх зводзілася да вельмі простага і актуальнага пытання: «Як захаваць мір?»

— Мінуты год стаў знамянальным для беларускага кінематографа: ён адзначыў сваё шасцідзесяцігоддзе. І таму нам ёсць прычына зрабіць невялікі экскурс у мінулае. Як пачыналася кіно ў Беларусі? Нагадайце асноўныя этапы станаўлення нацыянальнага кінематографа.

— 17 снежня 1924 года Савет Народных Камісараў Беларускай ССР прыняў дэкрэт аб утварэнні Дзяржаўнага ўпраўлення па справах кінематографіі і фатаграфіі — «Белдзяржкіно».

Маладая беларуская рэспубліка не мела да гэтага ні сваіх творчых кадраў, ні здымачнай базы. У Мінску працавалі тры маленькія кінатэатры. Нараджэнне беларускага кіно адбывалася ў той час, калі наша рэспубліка, якая стала паўнапраўным членам сям'і савецкіх народаў, рабіла свае першыя крокі ў стварэнні сацыялістычнай эканомікі, навукі і культуры. Барацьба народа за новы лад жыцця, асэнсаванне ім свайго рэвалюцыйнага мінулага, грандыёзныя сацыяльныя пераўтварэнні, што адбываліся ў грамадстве, — усё гэта стала спрыяльнай глебай для станаўлення беларускага кінематографа. Не выпадкова і першы дакументальны фільм, зняты ў 1925 годзе, быў пра святкаванне Першага мая. А ў 1926 на экраны з'явіўся мастацкі фільм «Лясная быль» рэжысёра Юрыя Тарыча паводле аповесці Міхася Чарота «Грышка-свінапас».

Але гэтыя першыя сціплыя дасягненні былі б практычна немагчымымі без дапамогі кінематографістаў Масквы і Ленінграда, што адразу вызначыла характар савецкага кіно, які мастацтва многанациональнага, абумовіла далейшае творчае ўзаемадзеянне сацыялістычных культур савецкіх народаў.

Пачаткам новага этапу ў станаўленні нашага кінематографа можна лічыць 1939 год, калі кінастудыя «Савецкая Беларусь», якая да гэтага знаходзілася ў Ленінградзе, пераехала ў Мінск.

Яшчэ раз, праз пяць гадоў, давялося беларускім кінематографістам пачынаць амаль усё нанова пасля вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, але быў ужо пэўны вопыт, свае таленавітыя майстры. Неўзабаве на экраны краіны выйшлі першыя пасляваенныя беларускія мастацкія стужкі — «Новы дом» і «Канстанцін Заслонаў».

Сімвалічна, што сваё адраджэнне беларускае кіно пачынала менавіта з гэтых фільмаў — пра аднаўленне нашымі людзьмі свайго дома, спаленага захопнікамі, і пра легендарнага партызанскага камандзіра.

— З якой галоўнай тэмай выйшаў на ўсесаюзны і міжнародны экран беларускі фільм?

— Відаць, у першую чаргу гэта ваенна-патрыятычная тэма. Я нагадаю тут некаторыя стужкі, што адлюстроўваюць і асэнсоўваюць падзеі апошняй вайны: «Гадзіннік спыніўся апоўначы» — дыплом на Усесаюзным кінафестывалі ў Кіеве (1959); «Дзяўчынка шукае бацьку» — прыз «Залата пласцінка» і дыплом на Міжнародным кінафестывалі ў Вічэнца (Італія, 1965), спецпрэмія на Міжнародным кінафестывалі ў Мардэль-Плата (Аргенціна, 1966); «Альпійская балада» — узнагарода на Міжнародным кінафестывалі ў Індыі; «Анюціна дарога» — спецыяльны дыплом журы на Усесаюзным кінафестывалі ў Ленінградзе (1968); «Іван Макаравіч» — прыз «Сярэбраная Мінерва» на Міжнародным кінафестывалі дзіцячых фільмаў у Венецыі (1970); «Вянок санетаў» — галоўны прыз за лепшы фільм для дзяцей і юнацтва, медаль і дыплом на Усесаюзным кінафестывалі ў Рызе (1977); дакументальныя цыклы «Я з вогненнай вёскі...», «У вайны не жаночае аблічча» і іншыя.

У апошнія гады нашымі кінематографістамі створаны шэраг фільмаў, якія ўзнаўляюць на экране падзеі далёкага і блізкага мінулага Беларусі, паказваюць жыццё народа ў пераломныя моманты яго гісторыі: «Дзікае паляванне караля Стаха», «Чужая бацькаўшыня», «Людзі на балоце». Гэтыя стужкі дэманстраваліся ў многіх краінах свету, карысталіся папулярнасцю.

— Што сёння ўяўляе сабой матэрыяльна-тэхнічная база беларускага кіно?

— Памятаеце пра тры кінатэатры ў сталіцы? Сёння ў гарадах і вёсках Беларусі дзейнічаюць звыш сямі тысяч дзяржаўных і прафсаюзных кінаўстаноў. Толькі за апошнія восем гадоў пабудавана 26 кінатэатраў. Сёння мы вырашаем задачу, каб кожная вёска, дзе жыве 200 і больш чалавек, магла глядзець кінафільмы ў сябе на месцы. Гэта будзе зроблена ў першую чаргу з дапамогай перасоўных тэхнічных сродкаў. У найбольш буйных вёсках будуюцца кінатэатры і кінатэатрыкі. Дарэчы, сведчаннем пільнай увагі і клопату партыі і Савецкага ўрада да праблем развіцця кінематографіі з'яўляецца пастанова ЦК КПСС і Савета Міністраў ССРСР 1984 года «Аб мерах па далейшаму павышэнню ідэйна-мастацкага ўзроўню кінафільмаў і ўмацаванню матэрыяльна-тэхнічнай базы кінематографіі». Гэты дакумент разглядае ў комплексе матэрыяльны, творчы і арганізацыйныя пытанні. Прадугледжвае стварэнне найбольш спрыяльных умоў для развіцця ініцыятывы дзеячаў мастацтва. Гэтай пастановай яшчэ больш высока ўзнямаецца аўтарытэт і роля мастацкай інтэлігенцыі ў духоўным жыцці савецкага грамадства.

— У нашай краіне існуе такая форма ўзаемаадносін паміж мастакамі і дзяржавай, як «дзяржаўны заказ». Ці не скоўвае гэта сістэма дзяржаўных заказаў свабоду творчасці мастака ў кіно?

— Тут варта, відаць, растлумачыць сутнасць тэрміну «дзяржаўны заказ». У нашым выяўленчым мастацтве, музыцы шырока ўжываецца тэрмін «сацыяльны заказ», што азначае стварэнне твораў на сучасную, актуальную для пэўнага часу тэматыку. Дзяржаўны і сацыяльны заказ — сінонімы. Наша кінастудыя ўжо неаднойчы выпускала такія стужкі — «Паводка», «Трэцяга не дадзена». Ужо

падыходзяць да канца здымкі двухсерыйнага мастацкага фільма «Ідзі і глядзі» паводле «Хатынскай аповесці» Алены Адамовіч. Гэта таксама дзяржаўны заказ. Але рэжысёру не навязваецца той ці іншы сцэнарый для пастаноўкі. Ён можа адмовіцца, чакаць, скажам, «свайго» матэрыялу. Як, напрыклад, рэжысёр Валерый Рыбараў, які пасля «Чужой бацькаўшыні» каля двух гадоў нічога не здымаў. У творчым прастоі зараз Валерый Рубінчык, чые фільмы мінулых гадоў заваявалі ўжо нямала лаўраў. Дазволіце сабе гэта яны могуць дзякуючы існаванню ў нас сістэмы матэрыяльнага стымулявання, якая прадугледжвае аплату працы творчых работнікаў і ў перыяд паміж здымкамі. Што датычыцца свабоды творчасці, то тут агульнавядома: у нас няма забароненых тэм, але ёсць забарона на прапаганду сексу, жорсткасці, насілля, вайны, антыгуманнага адносінаў да прыроды. Такім чынам, поспех таго ці іншага твора ў значнай меры абумоўлены талентам рэжысёра і актуальнасцю, глыбінёй.

— Цікава было б ведаць, якія ўстановы рыхтуюць кадры для кінематографіі рэспублікі.

— Па-першае, гэта наш Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут і мінскі політэхнічны інстытут, дзе рыхтуюцца кадры некаторых творчых спецыяльнасцей і спецыялісты тэхнічных служб. Сваіх выпускнікоў дасылае ў Беларусь Ленінградскі інстытут тэатра, музыкі і кінематографіі. Акрамя таго, мы штогод накіроўваем на вучобу ў Ленінградскі інстытут інжынераў кіно чатыры-пяць чалавек. Таксама штогод мы маем некалькі месцаў на розных факультэтах ва Усесаюзным дзяржаўным інстытуце кінематографіі (УДІК). Выпускнікамі гэтага інстытута з'яўляюцца беларускія рэжысёры Віктар Тураў, Ігар Дабралубаў, Барыс Сцяпанав, Валерый Рубінчык, Вячаслаў Нікіфарав, аператары Юрый Марухін, Дзмітрый Зайцаў, Таццяна Логінава, мастакі Яўген Ігнацьеў, Юры Альбіцкі. Акрамя таго, ва УДІКу існуе і такая форма падрыхтоўкі, як нацыянальная акцёрская майстэрня.

— Агульнавядома, што СССР з'яўляецца краінай нумар адзін па наведвальнасці кінатэатраў. Што абумоўлівае такія вялікія інтарэсы да кіно самых шырокіх слаёў савецкага грамадства?

— Хачу прыгадаць словы адной англійскай лэдзі, сказаныя ёю пры наведванні нашай краіны: «Дума бываю спакойна тады, калі мае ўнукі глядзяць савецкія фільмы, бо з іх яны навуцацца толькі добраму». Бачыце, які высокі прэстыж, аўтарытэт. Кіно сапраўды вельмі папулярнае ў нашай краіне і ў дарослых, і ў дзяцей. Немалаважны тут, думаю, фактар даступнасці кіно (яно ніколі не было ў нас сродкам нажывы), кошт білетаў у сярэднім складае 5 — 10 капеек для дзяцей, 20 — 70 капеек для дарослых. Вялікая цікавасць да кіно абумоўлена і тым, што ў нас вядзецца шырокая кінаадукацыя насельніцтва.

Дзіцячай і юнацкай аўдыторыі — асабліва ўвага. Штогод спецыяльныя дзіцячыя кінасеансы збіраюць каля 24 мільёнаў юных глядачоў — гэта пята частка ўсіх глядачоў у рэспубліцы.

Дзіцячыя кінафільмы дэманструюцца ў 1314 школах рэспублікі, дзе створаны кінатэатры, якія працуюць па прыняццю вучнёўскага самакіравання. Тут ствараюцца дыскусійныя клубы розных напрамкаў. Такая работа вядзецца ў цеснай кантакце органаў кінафікацыі і кінапракату з педагагічнымі калектывамі школ, вучылішчаў, інстытутаў.

ЗАКАНЧАЕЦЦА ПАДРІХТОўКА ДА ВЫДАННЯ НОВАЙ ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ

ШЭДЭўРЫ ўСІХ ЧАСОў

У Маскве ў выдавецтве «Советская энциклопедия» заканчваецца падрыхтоўка да выпуску ў свет «Популярной художественной энциклопедии», якая будзе налічваць каля 4 тысяч артыкулаў — вялікіх і маленькіх давадак і тлумачэнняў. Прыкладна 2 тысячы чорна-белых ілюстрацый і амаль 200 каляровых рэпрадукцый сусветных шэдэўраў увойдуць у гэту ўнікальнае выданне, якое пазнаёміць чытачоў з мастацтвам краін і народаў усяго свету з даўнейшага часу да нашых дзён.

У энцыклапедыі будуць шырока прадстаўлены звесткі аб архітэктурцы, выяўленчым, дэкаратыўна-прыкладным і народным мастацтве. Яна раскажа аб горадабудаўніцтве, жывапісе, скульптуры, графіцы, ювельным мастацтве, адзенні, а таксама аб такіх жанрах, як партрэт, нацюрморт, пейзаж, аб розных мастацкіх рамяствах і спосабах стварэння мастацкіх твораў. Несумненную цікавасць выклічуць расказы пра выдатных дзеячаў мастацтва, архітэктараў і мастакаў, буйнейшых музеяў свету — Эрмітажы, Луўры, Трацякоўскай галерэі, аб найбольш значных мастацкіх арганізацыях, акадэміях і інстытутах мастацтваў.

Прызначаная галоўным чынам для шматмільённай аўдыторыі чытачоў, энцыклапедыя глыбока адлюстроўвае гістарычную і нацыянальную спецыфіку мастацтва кожнай з саюзных і аўтаномных рэспублік. На падставе абагульнення найвышэйшых навуковых даных аўтары падрыхтавалі вялікі матэрыял аб мастацкай спадчыне народаў, якія некалі насялялі тэрыторыю нашай краіны.

У адрозненне ад мастацкіх энцыклапедыяў і слоўнікаў, выдадзеных на Захадзе, «Популярная художественная энциклопедия» вялікую ўвагу ўдзяляе мастацтву краін і народаў Усходу, у тым ліку Арабскага свету.

Адзін з самых вялікіх раздзелаў новага выдання прысвечаны мастацтву Старажытнага Егіпта, які рабіў вялікі ўплыў на развіццё культуры многіх народаў Афрыкі, Азіі і Еўропы. Разам з асаблівацімі старажытнаегіпецкага мастацтва ў цэлым аўтары пастараліся ахарактарызаваць і дасягненні кожнай эпохі паасобку — Старажытнага, Сярэдняга і Новага царстваў. Невялікія, але надзвычай насычаныя фактычным матэрыялам паведамленні дазваляць чытачу скласці ўяўленне аб сусветна вядомых помніках старажытнаегіпецкай архітэктурцы, скульптуры і жывапісу.

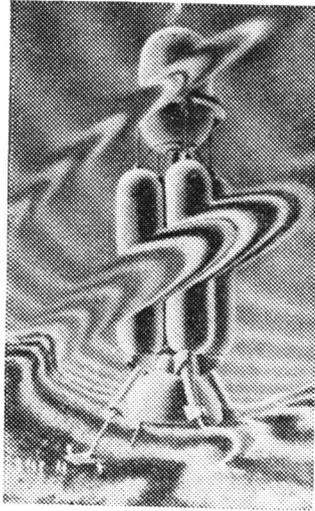
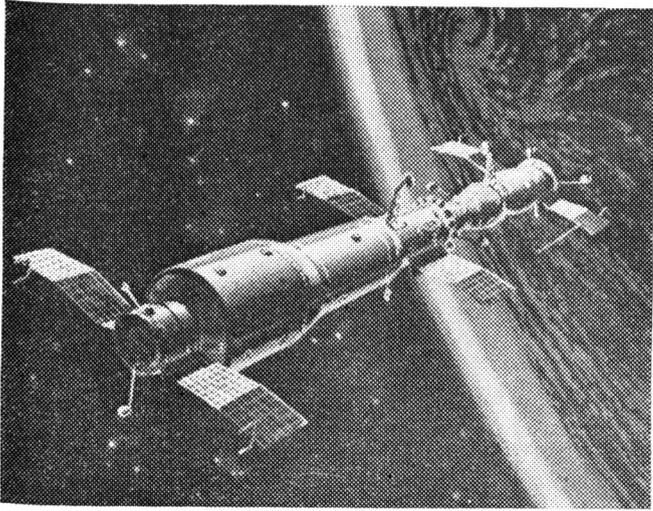
Важнай асаблівасцю выдання з'яўляецца ўключэнне ў яго ўпершыню ў гісторыі мастацкіх энцыклапедыяў сістэматычнага шэрагу артыкулаў аб мастацтве дзяржаў і народаў Трапічнай і Паўднёвай Афрыкі.

У падрыхтоўцы матэрыялаў энцыклапедыі прымаў удзел вялікі калектыв аўтараў. Сярод іх вядомыя савецкія вучоныя. Галоўны рэдактар выдання — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, прафесар В. Палявой, вядомы як аўтар фундаментальнай трохтомнай працы «Мастацтва Грэцыі». У складанне нарысаў аб мастацтве арабскіх і іншых мусульманскіх краін вялікі ўклад унёс буйнейшы савецкі ўсходазнаўца, правадзейны член Акадэміі мастацтваў СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі РСФСР і прэміі Насэра прафесар Б. Веймарн. Артыкулы аб мастацтве краін Магрыба — Алжыра, Туніса, Марока — напісаны вядомым савецкім мастацтвазнаўцам Т. Капцеравай. Многія матэрыялы па архітэктурцы арабскага Усходу і дзяржаў Трапічнай і Паўднёвай Афрыкі падрыхтавала доктар архітэктурцы В. Вароніна.

«Популярная художественная энциклопедия» з'яўляецца першым у нашай краіне выданнем падобнага роду. Яна разлічана як на людзей, якія сур'ёзна займаюцца мастацтвам, так і на аматараў.

Таццяна СТАРАДУБ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

КОСМАС—ДЛЯ МІРУ

Калі гавораць пра космас, не раз чуеш слова «ўпершыню»: першы спадарожнік Зямлі, першы палёт чалавека ў космас — грамадзяніна першай у свеце краіны сацыялізму, першая стыкоўка караблёў... З самага пачатку мэта нашай краіны была высякароднай: касмічнымі заваёвамі прынесці чалавеку шчасце. «Космас на службе міру» — так называецца выстаўка твораў народнага мастака РСФСР А. Сакалова і А. Ляонава — першага мастака з атрада касманаўтаў, якая працуе ў мінскім Палацы мастацтва.

Іх сумесная творчая праца і сяброўства пачаліся амаль дваццаць год назад. За гэты час А. Ляонаў стаў першым чалавекам, які выйшаў у адкрыты космас. Ён быў камандзірам касмічнага карабля «Саюз-19», што састыкаваўся з амерыканскім караблём «Апалон».

Уражанні ад палётаў, роздум пра будучыню Зямлі — усё гэта натхніла на стварэнне мастацкіх твораў. На выстаўцы дэманструецца першы малюнак Ляонава, зроблены ім у 1961 годзе, адразу пасля палёту Юрыя Гагарына. Ён тады быў змешчаны ў газеце «Правда». З таго часу ма-

стак не раз вяртаўся ў сваіх карцінах да палётаў касмічных караблёў, да незабыўнага, хвалюючага моманту — іх старту.

Твор «Старт «Саюза-19» — імклівая, моцная, амаль фантастычная станцыя, створаная рукамі соцень людзей, знікае ў вышыні.

«У палёце «Маланка-1» — так называецца адна са шматлікіх карцін Ляонава. У космасе незвычайная канструкцыя. Уражвае яе знешні выгляд. Аўтар праслаўляе прыгажосць Зямлі, паказвае нашу планету з невядомай нам кропкі, гаворыць пра Зямлю як пра наш агульны дом.

Не можа не выклікаць зацікаўленасць глядача і такая работа Ляонава, як «Адкрыты космас». Па сутнасці, ён тут малюе сябе, свой незабыўны, першы ў свеце выхад у адкрытую прастору.

Але нельга забываць, што ўсе касмічныя дасягненні павінны рабіцца дзеля жыцця на нашай планеце. Знамянальна, што А. Ляонаў стварае серыю зямных пейзажаў і называе яе «Касманаўты жывуць на Зямлі».

Мастак А. Сакалоў ўпершыню звярнуўся да касмічнай тэмы ў 1957 годзе. Ві-

давочна, што Сусвет прыцягвае да сябе не толькі вучоных і літаратараў. Асаблівай увагі заслугоўваюць эскізы і малюнкi, якія пабывалі ў космасе на борце сучасных арбітальных станцый. Гэта творы «Над Чорным морам», «Над Мексіканскім залівам», «Над Каспіем» і інш. Касманаўты іх карэжыравалі. На падставе гэтых эскізаў і зробленых заўваг мастак стварае карціны. Але Сакалоў піша і фантастычныя творы. Яго фантазіі — ад рэальных фактаў, рэальных перспектыв: «Пнеўмаўсюдоход на Марсе», «Зонд ідзе да Нептуна» і інш.

Мастак карыстаецца навуковымі дасягненнямі, калі стварае карціну «Чорная зорка», прысвечаную адной з таямніц космасу.

А. Ляонаў і А. Сакалоў паказваюць і тыя карціны, якія яны напісалі сумесна: «Пасадка лунахода», «Начны старт «Саюза», «Змена прыйшла» і інш.

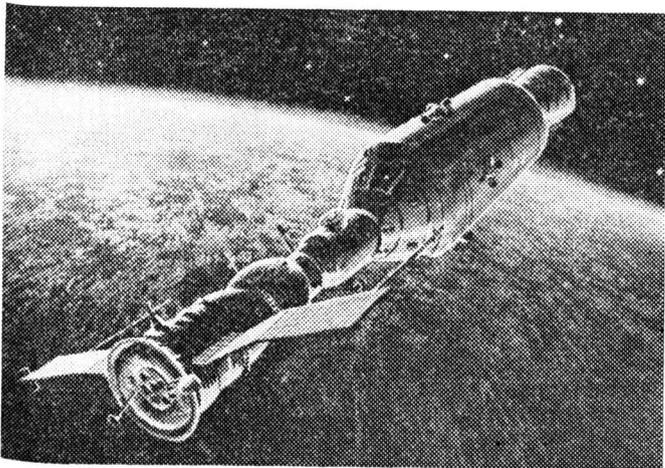
У карцінах мастакоў адчуваецца імкненне дакументальна перадаць касмічнае асяроддзе, незвычайную касмічную тэхніку. Аднолькава ўважліва разглядаюцца блізкія і далёкія планеты.

Усе палотны адлюстроўваюць стваральную дзейнасць чалавека. Яна ж магчыма толькі ў мірных умовах. І гэта — галоўны акцэнт творчасці мастакоў.

Выстаўка карцін А. Ляонава і А. Сакалова экспанавалася ў многіх краінах свету. Іх мастацтва служыць узаемаразуменню і аб'яднанню народаў у барацьбе за мір.

Ларыса САЛОДКІНА.

НА ЗДЫМКАХ: работы з выстаўкі: А. ЛЯОНАЎ, А. САКАЛОЎ. «Салют» на арбіце»; А. САКАЛОЎ. «Разрыў прасторы»; А. ЛЯОНАЎ, А. САКАЛОЎ. «Саюз» — «Апалон».

ДАСЛЕДЧЫК НАРОДНЫХ СКАРБАЎ

Самаркандскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Алішэра Наваі пачаў выпуск асобнымі кнігамі бібліяграфічных указальнікаў пра вядомых савецкіх вучоных-філолагаў. У канцы мінулага года выйшла з друку кніга, прысвечаная выдатнаму беларускаму філолагу, рупліваму даследчыку роднага слова Федару Янкоўскаму.

Філалагічная дзейнасць вучонага сістэматызавана і адлюстравана ў пяці раздзелах. У спісе публікацый Ф. Янкоўскага — больш як 260 прац. Гэта манаграфіі, слоўнікі, навучальныя дапаможнікі, шматлікія

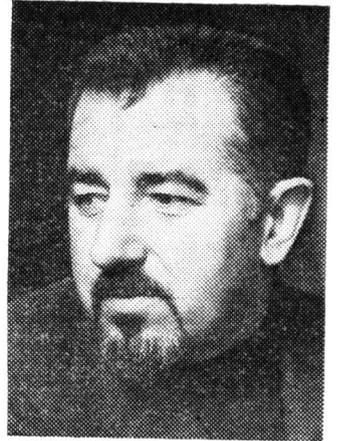
артыкулы, рэцэнзіі, даклады, філалагічныя эцюды, мастацкія творы. Шмат работ прысвечана вывучэнню народна-дыялектнай мовы, клопаты вучонага накіраваны і на даследаванне беларускай фразеалогіі, значнае месца займаюць кнігі па культуры мовы.

Прафесар Ф. Янкоўскі вядомы ў рэспубліцы не толькі як вучоны і педагог, але і як пісьменнік. Чытачы з прыхільнасцю сустраля яго кнігі мастацкай прозы «Абразкі», «Прыпыніся на часіну», «І за гарою пакланюся», «Радасць і боль».

ВІРТУОЗ

ПАЭТЫЧНАГА

СЛОВА

Рыгору БАРАДУЛІНУ — 50 год

Сапраўдным святам сучаснай беларускай паэзіі стаў вечар, прысвечаны 50-годдзю лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР, Ленінскага камсамола Беларусі, кавалера ордэна Дружбы народаў і «Знак пашаны» Рыгора Барадуліна.

Невялікая зала Дома літаратара ў Мінску не змагла ў гэты вечар умясціць усіх жадаючых, усіх тых, хто любіць паэзію Рыгора Барадуліна. У 1959 годзе ён дэбютаваў кнігай «Маладзік над стэпам», якая стала з'явай у беларускай паэзіі. Яго вершамі зачытваліся студэнцкія аўдыторыі, яны імгненна пачалі перакладацца на іншыя мовы. Потым былі кніжкі «Рунець, красаваць, налівацца», «Нагбом», «Неруш», «Адам і Ева», якія прынеслі Рыгору Барадуліну славу віртуоза паэтычнага слова, самабытнага майстра. Сёння ўжо цяжка ўявіць беларускую паэзію без Р. Барадуліна, без яго кніжак «Лінія перамены дат», «Вяртанне ў першы снег», «Рум», «Абсяг», «Вечалле», «Амплітуда смеласці». Талент Р. Барадуліна даў нашай літаратуры выдатныя творы сатыры і гумару, арыгінальныя творы для дзяцей. За зборнік вершаў «Рум» і пераклад выбранай лірыкі Ф. Гарсія Лоркі «Блакітны звон Гранады» Рыгору Барадуліну прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР імя Я. Купалы.

Павіншаваць паэта з юбілеем прыехалі госці з братніх савецкіх рэспублік, калегі з Масквы і Ленінграда, прадстаўнікі грамадскасці сталіцы, вядомыя і пачынаючыя літаратары, яго землякі.

Урачысты юбілейны вечар Р. Барадуліна адкрыў і вёў народны паэт Беларусі Пімен Панчанка.

Старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, народны паэт рэспублікі Максім Танк падкрэсліў у сваёй прамове, што яму выпаў вялікі гонар павіншаваць з пяцідзесяцігоддзем аднаго з самых выдатных савецкіх паэтаў.

Усхваляванае слова пра юбіляра сказаў народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў. Ён назваў Р. Барадуліна сапраўдным чараўніком паэтычнай стыхіі, творчасць якога не падуладна часу.

Амаль дзве гадзіны гучалі са сцэны віншавальныя прамовы шматлікіх прыхільнікаў таленту Р. Барадуліна. Сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі В. Зуёнак зачытаў некаторую частку тэлеграм і паштоўкаў, якія прыйшлі на імя юбіляра ад асобных чытачоў і калектываў.

Цёпла і шчыра віталі свайго любімага паэта школьнікі беларускай сталіцы.

Адбыўся вялікі канцэрт, у якім гучалі творы паэта, песні, напісаныя вядомымі кампазітарамі на яго вершы.

Рыгор Барадулін выступіў на вечары з новымі вершамі.

Рыгор БАРАДУЛІН

**

З вайны кавыляе
Крыўда старая,
І драўлянаю кавялой,
Як да вайны
Брыгадзіры «казой»,
Метры балючыя зямрае.

А ў небе
Жаўранкі-бомавозы
Бомы вязуць
На вяселле сынам.
Яшчэ дагэтуль
Ваенным снам
Безопасны
Вязуць абозы.

Яго абмінаюць
Яго ж аднагодкі,
Яны — як-ніяк —
На сваіх дваіх,
А ён не спяшаецца —
Склыг ды склыг —

На рынку тлуму
Тавар не ходкі.

І на магнітную міну
Болю

Ступае драўлянай —
Прыглух магніт.

На брацкіх магілах
Сівец граніт.

Вяртацца доўга
З апошняга бою.

КАЗКА ЗБЕГЛА У ПУШЧУ

Сцяжалелы рог лася,
Быццам ліст кляновы ў стоме,
У верас торкнўшыся,
Стогне,
Каб зямля круцілася.

Каб зямля круцілася,
Цемрач карацілася,
Каб зялёнага святла
Ластаўка гняздо звіла.

Аж здаецца — неўзабаве
Мама,
Свецчычыся ўся,
Запытае:
— А ці збяжыць
Пра белага лася!
— Збай пра белага лася!
— Вось яна і ўся,
Казка збегалася.

Белы лось пабег куды!
Дзе знікае
Белай плямкай!
Ці ў хлуды
Уцёк худы!

Бразнуўшы халоднай клямкай,
Не чакаючы вячэры,
Зачыняе казка дзверы.
Лось і казка —
Зніклі ўсе.

Чорт ігрушыну трасе.

Хмарка збеглая ў вальеры.

**

У стылым Сусвеце з каменя
Шукаюць сябе галасы,
Прамень утрапены нямею,
Прарэзаўшы змрок наўскасцы.

Тут гукі, як цені, ўспяпелі,
Не верачы гулкаму дню.

На кончыках пальцаў скляпення
Трымае сабор вышыню.

Домскі сабор
У Рызе.

ВЫДАЕЦЦА СЕРЫЯ КНІГ «ГАРАДЫ БЕЛАРУСІ»

ШТО ЎЧОРА БЫЛО ЯШЧЭ МАРАЙ

Мы ганарымся сённяшнім днём сваёй Радзімы, добра бачым дзень заўтрашні, хочам ведаць яе мінулае. Таму ў рэспубліцы ў вялікіх гарадах і маленькіх пасёлках адкрываюцца ўсё новыя гістарычныя і краязнаўчыя музеі, выдаюцца даведнікі, навуковыя і навукова-папулярныя працы.

Сярод апошніх варта адзначыць серыю кніг «Гарады Беларусі», што на працягу больш як дзесяці год выпускае рэспубліканскае выдавецтва «Беларусь». У бібліятэках, на паліцах аматараў ужо можна ўбачыць гісторыка-эканамічныя нарысы пра Мсціслаў, Лепель, Бярозу, Сянно, Мазыр, Ліду, Жлобін, Салігорск, Асіповічы, Пінск, Рагачоў, Вілейку, Дзяржынск і іншыя гарады. Сярод аўтараў — вучоныя-гісторыкі, краязнаўцы, мясцовыя дзеячы культуры, настаўнікі — людзі, захопленыя сваёй справай.

Невялікія па памерах кнігі з серыі «Гарады Беларусі» звычайна доўга не залежваюцца ў кнігарнях. Але, зразумела, самы высокі попыт на іх у тых месцах, пра якія ідзе гаворка на старонках выданняў. Асабліва цікавіцца імі моладзь, якой хочацца ведаць, і адкуль у суседняй вёсцы імя, а ў вуліцы, на якой вырас, — назва; і што было калісьці на месцы новай школы; і як жылі прададз з прабабаю...

Аўтары нарысаў падрабязна знаёмяць чытачоў з сацыяльна-эканамічным становішчам гарадоў. Зараз многія з іх з'яўляюцца буйнымі індустрыяльнымі цэнтрамі і не толькі лёгкай і харчовай прамысловасці. Напрыклад, Салігорск ганарыцца сваімі шахтамі, калійным камбінатам, Мазыр — нафтапрапрацоўчым, Жодзіна — аўтамабільным заводамі.

Адзін з раздзелаў свайго нарыса пра Нясвіж яго аўтар М. Дзелянкоўскі пачынае з наступнай заўвагі: «Шчаслівыя вы, — гавораць сваім родным і знаёмым ураджэнцы Нясвіжа, пабыўшы ў ім, тыя, хто ў пошуках заробку пакінуў радзіму пры буржуазнай Польшчы».

Так, сучасная Беларусь — шчаслівая. Яна сее хлеб, выходзіць дзяцей, будзе дамы. Сёння ў рэспубліцы шмат гарадоў. Няхай многія з іх невялікія.

Але жыццё там сучаснае, сугучнае жыццё ўсёй краіны. У нарысе, прысвечаным Маладзечна, ёсць радкі з верша Янкі Купалы:

Накарміліся панскаю ласкай,
Горкіх слёз напіліся дасыта.
Што здавалася ўчора ішчэ
казкай,
Прышло сёння ў сонцы
спавітым.

У некаторых раздзелах аўтары карыстаюцца цікавым для чытачоў прыёмам супрацьпастаўлення з'яў, прыёмам кантрасту. Напрыклад, Мікалай Дзелянкоўскі прыгадвае словы Уладзіслава Сыракомлі, які некалі пісаў, што ў Мінскай губерні на душу насельніцтва ў год прадаецца кніг на адну капейку. І пасля аўтар расказвае пра сучасны нявіжскі магазін «Кніжны мир». Тут звычайнае гандлёвае прадпрыемства значна пашырыла свае функцыі, ператварыўшыся ў сапраўдны культурны цэнтр. Ну, а кніг у гэтай кнігарні купляюць, калі пералічыць на аднаго жыхара Нясвіжа ў год, на дваццаць рублёў.

Можна прыгадаць і Генадзя Каханюскага. Ён звяртаецца да таго факта, што ў 1864 годзе ў Маладзечна была адкрыта настаўніцкая семінарыя. Яе практэсклаў Дзмітрый Ушыньскі. Але працу вялікага рускага педагога «напавалі» царскія чыноўнікі, у тым ліку і Мураўёў, якога ў народзе звалі вешальнікам.

А праз некалькі старонак аўтар малюе панараму сучаснага Маладзечна, горада-спадарожніка сталіцы Беларусі. Чытач можа ўявіць прасторныя вуліцы, прыгожыя будынкі, сярод якіх — школы, тэхнікумы...

...Сёлета ў серыі «Гарады Беларусі» выйдзе новыя нарысы, у тым ліку і пра пасёлак Мір, славыты сваім велічным старажытным замкам, у якім зараз ідуць рэстаўрацыйныя работы. А пра змены, што адбыліся ў гарадах, пра якія было напісана дзесяць год назад, можна зноў ствараць кнігі. Жыццё рухаецца наперад, і чым далей, тым з большай хуткасцю.

Галіна УЛІЦЕНАК.

НА ЗДЫМКУ: сённяшнія Баранавічы. Вуліца Леніна.
Фота Э. КАБЯКА.

ДА ПАБАЧЭННЯ, ЗІМА!

Вось і скончылася зіма (ва ўсялякім разе па календары)... Страціла форму лыжня, цёмнымі плямінкамі пакрылася горка, яшчэ ўчора так шчыльна ўтрамбаваная палазамі санак — тут пагаспадарыла сонца. Але лясныя палянкі, паркі не развітваюцца з адпачываючымі. Хутка людзі зноў прыйдуць сюды: летні адпачынак не менш цікавы, чым зімовы. У Савецкім Саюзе адпачынак працоўных заўсёды ў полі зроку дзяржаўных і прафсаюзных устаноў. Да паслуг савецкіх людзей — курорты, турыстычныя базы, дамы адпачынку, паркі. Але, нягледзячы на багацце сучасных форм правядзення вольнага часу, не губляюць сваёй папулярнасці традыцыйныя народныя гулянні. Масленіца — адно з самых любімых. Здымкі фотакарэспандэнта Святаслава КРЫЦКАГА зроблены ў першы дзень сакавіка ў парку імя М. Гор-

кага ў Мінску на свяце развітання з зімой. Як бачыце, сумных твараў тут не было. Аб гэтым наклапацілася адміністрацыя парку, якая наладзіла гуляне. Дзед Мароз і Снягурка, няўрымслі-

выя скамарохі, вясёлы ганьдаль абаранкамі і гарачым чаем, выступленні шматлікіх калектываў мастацкай самадзейнасці — усё стварыла радасны настрой. Да пабачэння, зіма!

(ПОРІ

ЧЭМПІЯНАТ свету па гандболу ў групе «Б» завяршыўся ў Нарвегіі.

Каманда Савецкага Саюза, за якую выступалі і мінчане Аляксандр Каршакевіч, Юрый Шаўцоў і Канстанцін Шаравараў, у рашаючым паядынку ўступіла спартсменам ГДР з лікам 23:27 і заняла другое месца.

У наступным годзе шэсць лепшых гандбольных каманд — ГДР, СССР, Польшчы, Чэхаславакіі, Венгрыі і Іспаніі — цяпер ужо ў групе «А» ў Швейцарыі вызначаць чэмпіёна свету.

МАЦНЕЙШЫЯ красме-ны краіны разыгралі сваё першыство на 12-кіламетровай дыстанцыі ў Кіславодску.

Пераможцам сярод мужчын стаў мінчанін Віктар Чумакоў. Ён пераадолеў трасу за 37 мінут 31,8 секунд.

НА ЗІМНІМ чэмпіянаце СССР па лёгкай атлетыцы беларускі спартсмен Генадзь Валюкевіч заваяваў залаты медаль у трайным скачку — 17 метраў 32 сантыметры. Гэта лепшы вынік сезона ў залах свету.

Яго жонка Ірына Валюкевіч стала бронзавым прызёрам па скачках у даўжыню.

У ВІЛЬНЮСЕ прайшоў асабіста-камандны розыгрыш кубка СССР па барацьбе самба.

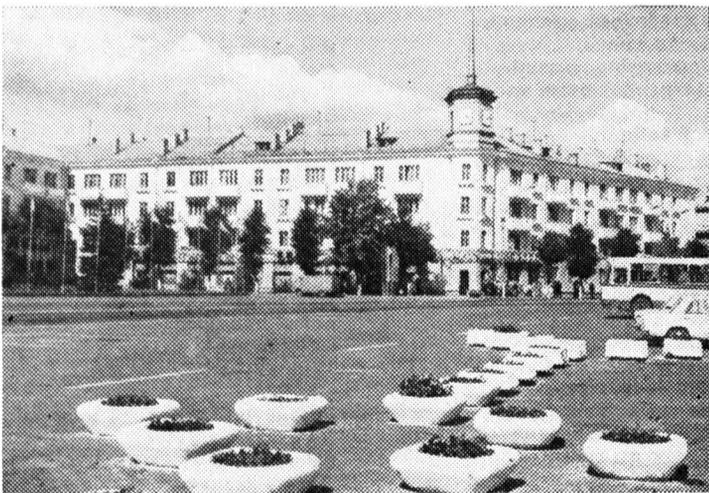
Адзін з ганаровых прызоў дастаўся мінчаніну В. Япрышцову.

ПЕРШЫНСТВО краіны і саборніцтвы на прызы газеты «Комсомольская правда» па скачках у ваду прынеслі поспех беларускім спартсменам.

У асобных відах першынствавалі Уладзімір Алейнік і Аляксей Когаляў. Трэція месцы ў Ангжэлы Стасюлевіч і Андрэй Квачынскага.

ДОБРА выступілі савецкія барцы класічнага стылю на міжнародных саборніцтвах на Кубак Пер Гюнта ў Нарвегіі. Яны занялі шэсць першых, два другія і адно трэцяе месцы.

Сярод пераможцаў — мінчанін Міхаіл Пракудзіна і Ігар Каньгін з Віцебска.

Гумар

— Не, я не разумею, — сказаў Карлсан, — што робіцца ў гэтай баліцы. Калі я судзіць лёг, адзін урач сказаў, што ў мяне апендыцыт, а другі сцвярджаў, што камяні ў жоўцевым пузыры.

— Ну і чым усё скончылася? — Яны сыгралі ў арла і рэшку і ў выніку выдалілі мне гланды.

Пані Маралес падала заяву аб разводзе. Прычына? Муж нават не напісаў прабачэння

ў яе пасля таго, як выйшаў выпіць куваль пива ў 1957-м годзе, а вярнуўся ў 1985-м.

У мясцовай газеце была надрукавана рэцэнзія на канцэрт, напісаная спартыўным аглядальнікам, таму што яго калега найшоў у водпуск: «У гарадской канцэртнай зале ігралі творы Брамса. Брамс прайграў».

У турысцкай гасцініцы.
— Парцье, разбудзіце мяне

заўтра ў пяць раніцы.

— Добра, мсье, толькі будзьце ласкавы названіць мне ў палове пятай, каб я, барані бог, не праспаў.

— Вось вам боты, якія вы заказвалі для вашай новай палярнай экспедыцыі, мсье. Спадзяюся, вам спадабаліся тыя, якія я зрабіў для вашай мінулай экспедыцыі?

— Так, вельмі. Гэта былі самыя смачныя боты, якія я калі-небудзь еў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавцтва ЦК КП Беларусі
Зак. 482